

Бердянський державний педагогічний
університет

2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції

НОВІ ПЕДАГОГІЧНІ ВИМІРИ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ

14 листопада 2025 року

10. ГРИЩЕНКО Любов, КАЧЕРОВА Ольга.	Формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів початкової освіти.....	264
11. ГУК Єлизавета, ЩЕРБАКОВА Надія.	Психолого-педагогічні засади формування навчальної мотивації в учнів початкової школи.....	268
12. ГУЛІЄНКО Анастасія, КОВАЛЬ Карина.	Педагогічні умови формування фінансової культури здобувачів початкової освіти.....	273
13. ДЕГТЯРЬОВА Альбіна, МУХІНА Тетяна.	Сторітелінг як інноваційний засіб розвитку математичної компетентності у молодших школярів.....	278
14. ДЕЛКАТНА-ГРИНЬ Катерина, КІТ Галина.	Роль партнерства «вчитель – батьки» у формуванні життєстійкості першокласників.....	282
15. ДЕМ'ЯНЧУК Катерина.	Інклюзивний підхід до формування моральних цінностей у здобувачів початкової освіти з різними освітніми потребами.....	287
16. ДУДКА Артем.	Формування СЕ-навичок в учнівства на уроках інформатичної освітньої галузі.....	292
17. ІВДЕНКО Вікторія, МУХІНА Тетяна.	Мейкерство як ефективний інструмент упровадження STEM-технологій на уроках математики в початковій школі.....	297
18. КОНОНЕНКО Марина, МУХІНА Тетяна.	Мотиваційний потенціал цифрового освітнього середовища у навчанні молодших школярів.....	300
19. КОРОЇД Анастасія, МУХІНА Тетяна.	Формувальне оцінювання як інструмент підтримки навчального прогресу молодших школярів.....	304
20. КОТЕНКО Катерина.	Формування комунікативної компетентності молодших школярів в умовах зміненої реальності шляхом інтеграції ігрових технологій на уроках літературного читання.....	309
21. КОЧУБЕЙ Катерина, БОБРО Артур.	Особливості формування та структура медіакомпетентності учнів початкових класів у освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.....	313
22. КРЕНІДА Анна.	Екологічне виховання як чинник розвитку особистості молодшого школяра в умовах зміненої реальності.....	318
23. КУЗА Андріан, КОВАЛЬ Карина.	Соціальна необізнаність як бар'єр у протидії булінгу в освітньому середовищі.....	321
24. КУЛЬБАЧ Лариса.	Розвиток громадянськості молодших школярів в умовах сьогодення.....	326
25. ЛИТВИН Наталія, ЧЕМОНИНА Лада.	Педагогічна технологія формування емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти на уроках літературного читання.....	332
26. ЛОБОДА Вікторія.	Казка як засіб формування гуманістичних цінностей у молодших школярів у позаурочній діяльності.....	337

екологічної освіти та виховання в закладах освіти / уклад. Т. В. Круть; за ред.
О. В. Гусак. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2019. 60 с.

КУЗА Андріан,

здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти 013 Початкова
освіта, Бердянський державний
педагогічний університет

КОВАЛЬ Карина,

асистентка кафедри педагогіки,
Бердянський державний педагогічний
університет

СОЦІАЛЬНА НЕОБІЗНАНІСТЬ ЯК БАР'ЄР У ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Протягом останнього десятиліття еволюція міжособистісної взаємодії учнів та учениць зазнала суттєвих змін, що проявляється не лише у нових формах та способах спілкування, але й появі деструктивних форм відносин, що негативно впливають на усіх учасників освітнього процесу [2]. Все частіше спостерігаються прояви неповаги, фізичної та психологічної агресії, антисоціальної діяльності та порушення закону. Саме тому перед закладами освіти постало важливе і водночас складне завдання – сформувати безпечне освітнє середовище, у якому кожен здобувач освіти буде почуватися комфортно та безпечно [3].

В умовах сьогодення окреслена проблема активно досліджується сучасними науковцями та педагогами (В. Андрєєнкова, А. Антонелла, В. Байдик, Т. Войцях, О. Калашник, А. Лесик, В. Мельничук, О. Попова та ін.), що підтверджує її наукову й суспільну значущість та необхідність

подальшого ґрунтовного вивчення.

Метою дослідження є з'ясування сучасних підходів до трактування понять «булінг» та «учасники булінгу», а також проведення емпіричного аналізу рівня обізнаності представників університетської спільноти щодо протидії булінгу в освітньому середовищі.

За переконанням А. Антонелли, булінг – це діяння або бездіяльність учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, сексуальному насильстві, що може здійснюватися при опосередкованому контакті або у віртуальному середовищі, з метою заподіяння школи фізичному та психологічному стану жертви [1]. Основними характеристиками булінгу є навмисність дій кривдника по відношенню до жертви, прояв дисбалансу сил та систематичне повторення агресивних й образливих дій. У суспільстві прийнято вважати, що учасниками булінгу є сам булер та його жертва, однак такий підхід є помилковим та не враховує соціального фактору. Булер когнітивно планує свою діяльність та намагається заподіяти максимальної шкоди жертві виключно з метою отримання схвалення та підтримки з боку спостерігачів [4].

Відсутність реакції спостерігачів на булінг найчастіше ґрунтується на нерозумінні коректних способів втручання та страху стати наступним об'єктом глузування. Спираючись на досвід національного опитування Італії щодо булінгу та відсутності реакції спостерігачів, 25,7% респондентів зазначили, що не втручалися та не допомагали жертві, бо мали страх у майбутньому зайняти її позицію; 30,3% опитувальних повідомили, що відчували гнів та були готові втрутитися, але не знали ефективних стратегій реагування. Такі результати свідчать про наявність соціальної свідомості у респондентів, однак їх обізнаність у способах протидії булінгу є недостатньою. Значно менший відсоток опитувальних виявили прихильність булеру: 3,4% – повідомили, що відчують байдужість спостерігаючи за

булінгом; 3,1% – отримують задоволення спостерігаючи за актом булінгу, 1,7% – захоплюються особистістю булера і вважають його діяльність правильною [1].

Аналіз сучасних наукових джерел засвідчив відсутність комплексних досліджень, спрямованих на визначення рівня обізнаності здобувачів вищої освіти щодо протидії булінгу в освітньому середовищі. З цією метою нами було проведено опитування здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв Бердянського державного педагогічного університету, у якому взяли участь 54 респондента.

На основі отриманих результатів встановлено, що здобувачі вищої освіти мають достатній рівень обізнаності щодо сутності поняття «булінг» та усвідомлюють його соціальне значення. 88,9% опитуваних визначають булінг не лише як активні дії агресора, але й як прояв бездіяльності з боку спостерігачів, що свідчить про сформоване розуміння комплексного характеру цього явища. Водночас 7,4% респондентів ототожнюють булінг переважно з дисбалансом сил між учасниками взаємодії, залишаючи поза увагою інші його характерні ознаки, що може вказувати на часткову фрагментарність у сприйнятті даного поняття.

Не менш важливим аспектом дослідження є виявлення форм прояву булінгу в освітньому середовищі. Результати опитування засвідчили, що найпоширенішим видом агресії, з яким стикалися здобувачі вищої освіти, є психологічний булінг, що проявляється через залякування, маніпуляції та погрози. Водночас в умовах дистанційного навчання особливої актуальності набуває кібербулінг, у межах якого акти залякування, приниження чи поширення чуток переносяться у віртуальний простір. Найменш поширеною формою, за переконанням респондентів, є фізичний булінг, який виявляється у таких діях, як штовхання, бійки чи умисне пошкодження майна.

Аналіз отриманих результатів засвідчив, що тенденція поширення булінгу в освітньому середовищі має переважно негативний характер. Так, 16,7% респондентів зазначили, що булінг є дуже поширеним явищем, 66,7% – вважають його досить поширеним, 13% – не надто поширеним, тоді як 3,7% опитаних вагаються з відповіддю. Отже, більшість здобувачів вищої освіти визнають наявність проблеми булінгу як системного явища в сучасному освітньому середовищі.

Водночас, на думку опитаних, відповідальність за толерування та ескалацію випадків булінгу мають нести не лише безпосередні його учасники (учні, студенти), але й адміністрація закладу освіти, практичний психолог, соціальний педагог та батьки. Варто зазначити, що частина респондентів частково знімають відповідальність із педагогічного колективу, вважаючи, що педагоги не несуть прямої відповідальності за виникнення чи розвиток таких ситуацій, що може свідчити про низький рівень усвідомлення превентивної ролі педагога у запобіганні булінгу.

Отримані дані дають підстави стверджувати, що проблема своєчасного реагування на випадки булінгу та здійснення його профілактики залишається актуальною для сучасного освітнього середовища. За результатами опитування, 9,3% студентів оцінили діяльність закладів освіти у цьому напрямі як дуже ефективну, 37% – як достатньо ефективну, 31,5% – як недостатньо ефективну, 9,3% – як неефективну, тоді як 13% опитаних не змогли визначитися з відповіддю. Такі результати свідчать про помірний рівень задоволеності студентів заходами протидії булінгу та вказують на потребу посилення профілактичної й виховної роботи в закладах освіти.

Водночас більшість респондентів наголосили на доцільності проведення спеціальних програм і заходів з профілактики булінгу, вважаючи їх обов'язковими або надзвичайно корисними. Серед найефективніших форм профілактики студенти визначили: проведення тренінгів, створення

анонімної гарячої лінії чи онлайн-форми для повідомлення про випадки булінгу, а також посилення контролю у місцях підвищеного ризику проявів агресії.

Результати дослідження свідчать, що здобувачі вищої освіти загалом добре обізнані з поняттям булінгу та усвідомлюють його соціальні наслідки. Найпоширенішими формами залишаються психологічний та кібербулінг, тоді як фізичні прояви зустрічаються рідше. Виявлено, що більшість респондентів визнають поширеність цього явища й відзначають недостатню ефективність профілактичної роботи закладів освіти.

Отже, проблема булінгу в сучасному освітньому середовищі залишається надзвичайно актуальною, оскільки безпосередньо впливає на психологічний комфорт, емоційний стан і розвиток особистості здобувачів освіти. Це явище відображає глибші соціальні проблеми, зокрема дефіцит емпатії, байдужість і низьку культуру взаємодії. Для подолання булінгу необхідна узгоджена діяльність усіх учасників освітнього процесу, що буде спрямована на формування безпечного середовища, розвиток толерантності, поваги та емоційного інтелекту.

Список використаної літератури

1. Антонелла А. Булінг. Посібник для вчителів середньої школи. Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2025. 120 с.
2. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти : навчально-методичний посібник / В. Л. Андрєєнкова, В. В. Байдик, Т. В. Войцях, О. А. Калашник та ін. Київ : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
3. Лесик А. С., Попова О. І., Коваль К. В. Організація безпечного освітнього простору в початковій школі в умовах воєнного стану: тенденції та перспективи розвитку. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 6 (40). С. 245–253.

4. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід : метод. посіб. / В. Л. Андрєєнкова, В. О. Мельничук, О. А. Калашник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

КУЛЬБАЧ Лариса,

здобувачка другого рівня вищої освіти
спеціальності 013 Початкова освіта,
Бердянський державний педагогічний
університет

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

В умовах сьогодення освіта виконує не лише навчальну, а й стратегічну функцію – вона є інструментом формування демократичної культури, розвитку критичного мислення, виховання відповідальності та активної життєвої позиції. Саме через освіту можливо забезпечити сталий розвиток суспільства, зберегти національну ідентичність і виховати покоління, здатне захищати свободу, гідність і незалежність України. Виклики, спричинені повномасштабною війною росії проти України, поставили перед системою освіти надзвичайно важливе завдання – не лише забезпечити безперервність освітнього процесу, а й стати потужним чинником національного згуртування, стійкості та формування громадянської свідомості дітей і молоді. У цих умовах школа перетворюється на осередок підтримки, надії та ціннісного орієнтування для дитини.

Формування громадянської ідентичності має розпочинатися вже з молодшого шкільного віку, коли закладаються основи світогляду, моральних орієнтирів і соціальної поведінки. Саме в цей період дитина починає